

Verantwoording Gegevensbescherming

Functionaris Gegevensbescherming
Oktober 2017

Door: mr. N. (Nadia)Benaissa

Geacht College van Burgemeester en Wethouders,

1. Aanleiding

Privacy is een mensenrecht dat in onze Grondwet gewaarborgd wordt, evenals in verschillende internationale verdragen, zoals het Europees Verdragen voor de Rechten van de Mens en het VN-verdrag voor Burgerlijke en Politieke Rechten. Het recht op privacy omvat het recht op eerbiediging van iemands persoonlijke levenssfeer, het recht om met rust gelaten te worden, en bescherming van de persoonlijke levenssfeer wanneer er persoonsgegevens worden vastgelegd en verstrekt. Het is een recht dat burgers primair hebben ten opzichte van de overheid, dat dient ter bescherming tegen de machtsverhouding tussen beiden.

De Gemeente Breda is verantwoordelijk voor de verwerking van persoonsgegevens van inwoners van Breda, en soms van andere gemeenten. Om op een verantwoorde manier met deze gevoelige gegevens om te gaan, wordt het recht op privacy in acht genomen. De Gemeente Breda dient daarbij te voldoen aan de huidige wetgeving, waaronder de Wet bescherming persoonsgegevens (Wbp) en kijkt vooruit naar nieuwe wetgeving, de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG). Deze Europese verordening biedt een nieuw kader rondom gegevensverwerking en de daarbij behorende verplichtingen voor de Gemeente Breda (als verantwoordelijke) en de rechten van burgers (als betrokkenen). De verordening stelt overheidsinstanties verplicht een Functionaris Gegevensbescherming aan te stellen.

Op 1 september 2017 ben ik, mr. N. (Nadia) Benaissa, aangesteld als functionaris gegevensbescherming (FG). Conform de AVG is het mijn taak intern toezicht te houden op de toepassing en naleving van de huidige en komende wetgeving. Tevens bekleed ik een ambassadeursfunctie op het gebied van bewustwording rondom de verwerking van persoonsgegevens binnen de Gemeente Breda. Daarnaast kan ik adviseren op het gebied van privacy. De adviesrol staat op gespannen voet met de toezichtrol. Om te voorkomen dat een slager zijn eigen vlees keurt, dient er terughoudend met het adviseren worden omgegaan.

Als onafhankelijke en autonome functionaris gegevensbescherming, leg ik rechtstreeks verantwoording af aan het College van Burgemeester en Wethouders. Voor u ligt de startverantwoording, waarin wordt aangegeven waar wij op dit moment staan en waar ik mijn aandacht de komende periode op zal vestigen. Dit eerste jaar ben ik voornemens drie maal verantwoording af te leggen. Tijdens deze startverantwoording, daarna halfjaarlijks. De frequentie na het eerste jaar, zal te zijner tijd opnieuw beoordeeld worden, maar zal minimaal één keer per kalenderjaar zijn. De verantwoording zal schriftelijk geschieden en desgewenst mondeling toelichten.

2. Aanvang

Sinds mijn aanstelling ben ik begonnen met het in kaart brengen van de huidige stand van zaken rondom gegevensverwerking en privacy. De eerste maand ben ik met veel collegae van verschillende afdelingen in gesprek geweest. Hieruit zijn ad hoc werkzaamheden ontstaan, maar werd ik ook ingelicht over projecten en voornemens die aan persoonsgegevens en privacy raken. Tevens heb ik kennis gemaakt met verschillende afdelingen. De gesprekken en kennismakingen hebben er in geresulteerd dat men een gezicht heeft bij de functie FG en dat men mij weet te vinden indien er zaken spelen waarover ik mag of moet worden ingelicht. Uit de vele en uiteenlopende vragen die ik binnen de gemeente, mondeling of per email, krijg, blijkt dit effectief te zijn.

3. Scholing

Als juriste met een achtergrond in mensenrechten, Europees- en internationaalrecht, ben ik niet onbekend met de toetsing van privacy. Echter, omdat privacy een zeer specifiek grondrecht is, dat mede door de nieuwe technologieën constant in beweging is, acht ik bijscholing noodzakelijk. Daarom volg ik eind dit jaar en begin volgend jaar een tweetal trainingen op het gebied van gegevensbescherming (CIPP/E) en privacymanagement (CIPM). De trainingen worden afgesloten met een examen en certificering. De certificering heeft internationaal erkende status en wordt gezien als de Europese standaard op het gebied van privacy certificering.

Daarnaast volg ik een training in Big Data. Deze driedaagse training is technischer van aard en laat zien wat de mogelijkheden van Big Data zijn, hoe projecten gedaan kunnen worden en bevat eveneens een deel waarin aandacht geschonken wordt aan privacy en ethische vraagstukken.

Tevens ben ik aanwezig (geweest) bij diverse bijeenkomsten over de AVG en het gebruik van persoonsgegevens binnen gemeenten. Hierbij wordt specifiek gekeken naar wat de AVG betekent voor gemeenten.

4. In aanloop naar de AVG

Nieuwe rechten en plichten

Met de komst van de AVG veranderen er een aantal zaken. Burgers krijgen er een aantal rechten bij, wat betekent dat er verantwoordelijkheden voor de gemeente bijkomen. Zo hebben burgers een uitgebreid inzage recht, een recht op correctie en verwijdering (dat samenhangt met het recht vergeten te worden) en dataportabiliteit, wat inhoudt dat een dossier overgedragen kan worden naar een andere gemeente.

Verwerkingsovereenkomst

De Gemeente Breda heeft momenteel een bewerkingsovereenkomst, die gebruikt wordt wanneer er door derden gegevens worden gebruikt waar de Gemeente Breda eigenaar van en verantwoordelijk voor is. De AVG heeft het niet meer over 'bewerken', maar over 'verwerken'. Er zal opnieuw naar de overeenkomst worden gegeven en worden aangepast conform nieuwe wetgeving.

Verwerkingsregister

De Gemeente Breda dient te verantwoorden welke gegevens op welke wijze worden verwerkt. Dit dient in een verwerkingsregister, een zogenoemd art. 30 formulier, worden opgenomen. Dit formulier dient nog voor onze gemeente ontwikkeld en verspreid te worden onder de verschillende afdelingen. Ik ben voornemens dit voor het nieuwe kalenderjaar beschikbaar te stellen, zodat het vanaf het nieuwe jaar in gebruik kan worden genomen.

Inventarisatie

Veel zaken blijven ook gelijk aan de huidige wetgeving. De vraag is echter in hoeverre wij thans voldoen aan de huidige wetgeving. Dit zal daarom eerst geïnventariseerd moeten worden, waarna beoordeeld kan worden waar nog verbeterpunten liggen. Voor de inventarisatie en bovenstaande punten onder 4 zal ik tot februari de tijd voor nemen, zodat ons nog een paar maanden resteert voordat de AVG op 25 mei 2018 in werking treedt.

5. Aandachtspunten

Sociaal Domein en Burgerzaken

Gemeentebreed wordt er gewerkt met persoonsgegevens en privacy speelt dan ook binnen verschillende afdelingen een belangrijke rol. Binnen een aantal domeinen wordt er echter frequenter gewerkt met gevoelige en bijzondere persoonsgegevens. Binnen het Sociaal Domein en de afdeling Burgerzaken vindt er veel verwerking plaats en richt men zich ook op innovatie, waarbij grote hoeveelheden data worden ingezet om meer of andere informatie te verkrijgen. Denk hierbij aan Big Data projecten. Binnen deze domeinen is de machtsverhouding tussen de overheid en de burger groot. Een burger is in sommige gevallen verplicht zich te registreren of zich voor akten te wenden tot Burgerzaken, en komt terecht bij het Sociaal Domein in verband met een hulpvraag. De burger is hierin vaak afhankelijk van de overheid. Het is van belang dat de Gemeente Breda, waaronder de werknemers die de persoonsgegevens verwerken, zich bewust zijn van die positie en de verantwoordelijkheid nemen die daaraan verbonden zijn.

Naast het generieke privacy beleidskader zal er een specifiek beleidskader ontwikkeld worden voor het Sociaal Domein en Burgerzaken. Dit kader zal voor maart 2018 ontwikkeld worden en onder de aandacht gebracht worden middels een bewustzijns campagne. Medewerkers zullen hierbij betrokken worden en zullen worden uitgedaagd om kritisch over de privacy van hun cliënten na te denken.

Big Data

Hoe ver kunnen we gaan, hoe ver willen we gaan en hoe ver mogen we gaan? De stand van de technologie, die nog constant in ontwikkeling is, maakt dat de mogelijkheden verruimen. Maar hoe houdt het gebruik van persoonsgegevens die voor een bepaald doel zijn verkregen, stand met het recht op bescherming van persoonsgegevens, wanneer deze voor een ander doel worden ingezet? Moeilijke vragen die alleen per situatie beantwoord kunnen worden. Als FG ben ik sinds mijn aanstelling betrokken bij verschillende Big Data projecten. Het advies dat ik in de voorfase verleen is van generieke aard, zodat de projectleden inzicht krijgen in de wetgeving en de werking van het recht. Omdat de toezichthoudende taak in deze projecten belangrijk is, ben ik terughoudend met het verstrekken van specifieke adviezen. Wel blijf ik constant in gesprek met de projectleiders.

Om inzicht te krijgen in de werking van Big Data, ben ik een cursus gaan volgen. Deze driedaagse cursus geeft inzicht in de technische kant van het verwerken van grote hoeveelheden gegevens en het koppelen van verschillende soorten gegevens. Het geeft tevens inzicht in de uitkomsten en de wijze waarop deze geïnterpreteerd kunnen worden.

Het gebruik van gegevens die worden ingezet voor een ander doel dan waarvoor ze verkregen zijn, is in beginsel niet toegestaan. Dit kan immers verstrekken gevolgen hebben voor betrokkenen. De wet biedt echter in sommige gevallen ruimte om hiervan af te wijken en dwingt de overheid zelf een morele overweging te maken. Een dergelijke overweging is niet eenvoudig en er komt veel bij kijken. Hoewel het per geval beoordeeld zal moeten worden, zou de Gemeente Breda erbij gebaat zijn indien er een beleidskader ontwikkeld wordt dat enige houvast biedt aan de privacyoverwegingen die gemaakt dienen te worden bij Big Data projecten. Dit beleid zal ik voor maart 2018 ontwikkelen en onder de aandacht brengen van leidinggevend, afdelingshoofden en projectleiders. Tijdens een bewustzijns campagne zullen zij worden uitgenodigd kritisch na te denken over de impact, innovatie en effectiviteit, wat handvaten biedt om te beoordelen over de proportionaliteit en subsidiariteit van het gebruik van persoonsgegevens.

Smart City

In de afgelopen jaren is het tendens binnen onze samenleving vooral geweest: 'Ik heb niks te verbergen'. De afgelopen tijd is er een maatschappelijke kentering ontstaan, waarbij burgers uitspreken: 'Ik heb wél wat te verbergen'. Het belang van het recht op privacy begint meer vorm te krijgen, nu burgers geconfronteerd worden met camera's, wifi tracking via de smartphone en chippasjes die noodzakelijk zijn om restafval te deponeren. 'Waarom wil de overheid zoveel van mij weten?', wordt er hardop afgevraagd. Ook mensenrechtenorganisaties zetten in op bewustwording en procederen in sommige gevallen namens burgers tegen de overheid. Als FG vind ik het belangrijk om met deze mensenrechtenorganisaties in gesprek te gaan. Waar wringt de schoen, en waarom?

Tegelijkertijd staat de Gemeente Breda niet stil op het gebied van innovatie, regelmatig met de intentie om een publiek belang te dienen, zoals de economie van de stad. Tijdens een gesprek heb ik mij laten informeren over de projecten die er lopen op het gebied van Smart City. De komende periode zal ik vaker in gesprek gaan met de projectleiders om meer inzicht te verkrijgen en tevens de privacy kant te belichten. Naar aanleiding van deze inventarisatie zal ik besluiten wat er nodig is om deze projecten in goede banen te leiden. De inventarisatie zal tot maart 2018 duren.

Datalekken

Wat is een datalek en wat moet men doen wanneer er een datalek plaatsvindt? Dat is binnen de organisatie nog niet voldoende bekend. Het huidige protocol zal herzien worden en onder de aandacht gebracht worden binnen de Gemeente Breda, zodat men wanneer het zich voordoet snel en juist weet te handelen. De Gemeente heeft via de FG in sommige gevallen de plicht een datalek binnen drie dagen te melden bij de Autoriteit Persoonsgegevens. Het is daarom belangrijk dat elke datalek zo snel mogelijk terecht komt bij de FG. Daarnaast dienen alle datalekken geregistreerd te worden en dient men maatregelen te treffen om herhaling van datalekken te voorkomen. Omdat dit sterk verband houdt met informatiebeveiliging zal ik hier samen met Astrid van Erk aan werken en dit met haar uitdragen binnen de organisatie. Dit zal voor februari 2018 worden ontwikkeld en uitgedragen.

6. Bewustwording

Veilige verwerking van persoonsgegevens staat of valt met het bewustzijn van medewerkers. Het is van belang dat eenieder die persoonsgegevens verwerkt of raadpleegt, begrijpt hoe privacygevoelig die gegevens zijn. Bewustzijn creëren en behouden vergt aandacht en herhaling. Er zullen daarom verschillende middelen worden ingezet om het bewustwordingsproces leven in te blazen én in leven te houden

Geheimhouding

Wanneer iemand komt werken bij de Gemeente Breda, zowel als interne als externe kracht, zal er aandacht besteed worden aan geheimhouding en het vertrouwelijk en rechtmatig omgaan met gegevens. Er zal een geheimhoudingsverklaring worden ontwikkeld, wat thans nog ontbreekt, zodat men zich bewust is van de gevoeligheid van de persoonsgegevens. Tevens zal er aandacht aan besteed worden bij het afleggen van de ambtseed, zoals dat ook wordt gedaan in het kader van integriteit. Bij autorisatie voor systemen waarin extra gevoelige gegevens staan opgeslagen, zal er een aparte geheimhoudingsverklaring worden aangeboden. Dit heeft juridisch weinig toegevoegde waarde, de geheimhouding is immers al verklaard, echter voor het bewustwordingsproces is het een goed moment om herinnerd te worden aan de verantwoordelijkheid die met een dergelijke autorisatie gepaard gaat. Gedacht kan worden aan systemen als Suwinet, GWS en toegang tot BKR-informatie. Medewerkers die reeds in dienst zijn en toegang hebben tot de systemen zullen eveneens herinnerd worden aan de gevoeligheid van de informatie en de daarbij behorende verantwoordelijkheid. Er zal een nieuwe geheimhoudingsverklaring worden aangeboden en er zal worden ingezet op bewustzijn van privacy en security. Dit in samenwerking met de CISO, Astrid van Erk. De geheimhoudingsverklaringen, trainingsmateriaal voor indiensttreding en de bewustwordingscampagne zullen voor mei 2018 ontwikkeld en uitgedragen worden.

Awarenessbijeenkomsten

Binnen verschillende afdelingen liggen uiteenlopende uitdagingen op het gebied van veilige gegevensverwerking. Is een klantmanager zich bewust van zijn positie wanneer hij een huisbezoek aflegt en informatie tot zich neemt en verwerkt in zijn beoordeling? Of is een projectleider die de economie in de binnenstad wil toetsen zich bewust van het recht van een burger om 'met rust gelaten' te worden? Waar kunnen kwaliteitsmedewerkers rekening mee houden waar het de privacy betreft? En hoe kunnen teamleiders sturen in het bewustwordingsproces binnen hun teams? De komende periode staan er verschillende awarenessbijeenkomsten gepland om informatie uit te wisselen, maar ook om een kritisch gesprek aan te gaan. Hoe denken verschillende medewerkers zelf over privacy en wat zegt de wet erover?

7. Toezicht

Uiteenlopende projecten volg ik, om op de hoogte te zijn van wat er speelt en de projecten te toetsen aan de wetgeving. Daarnaast voer ik gesprekken binnen verschillende afdeling om te onderzoeken waar gevoeligheden liggen op het gebied van privacy en de verbeterpunten op te zoeken. Als FG word ik regelmatig geconsulteerd om mijn visie te delen binnen concrete situaties. De toezichthoudende rol is kortom constant en mijn voornaamste taak.

Overzicht doelstellingen en de daarvoor gestelde middelen en termijnen.

Doel	Middel	Termijn
Verantwoording	<ul style="list-style-type: none"> • Schriftelijk • Mondelinge toelichting indien gewenst 	<ul style="list-style-type: none"> • Oktober • April • Oktober
Scholing	<ul style="list-style-type: none"> • CIP/E training • CIPM training • Big Data Fundamentals • Diverse bijeenkomsten over de AVG 	<ul style="list-style-type: none"> • December • Januari • Oktober • Van september tot maart
Inventarisatie in aanloop naar de AVG	<ul style="list-style-type: none"> • Inventarisatie • Verwerkingsovereenkomst • Art. 30 formulier • Nieuwe rechten en plichten 	<ul style="list-style-type: none"> • Februari 2018
Aandachtspunten <ul style="list-style-type: none"> • Sociaal Domein • Burgerzaken • Big data • Smart City 	<ul style="list-style-type: none"> • Beleidskader • Inventarisatie 	<ul style="list-style-type: none"> • Maart 2018
Datalekken	<ul style="list-style-type: none"> • Protocol en uitdragen binnen de organisatie 	<ul style="list-style-type: none"> • Februari 2018
Bewustwording	<ul style="list-style-type: none"> • Geheimhoudingsverklaringen • Bewustwordingscampagne 	<ul style="list-style-type: none"> • Mei 2018
Awarenessbijeenkomsten	Bijeenkomsten specifiek voor verschillende afdelingen en doelgroepen	<ul style="list-style-type: none"> • Oktober 2017 tot september 2018